

Að brjóta niður múra

Heiðrún Janusardóttir

Ruth Jörgensdóttir Rauterberg

Fyrirlestur á Vorráðstefnu Greiningar- og
ráðgjafarstöðvar ríkisins 10. maí 2019

HÁSKÓLI ÍSLANDS

Efni erindis

- Í erindinu verður fjallaðu um hlutverk frístundavettvangs í heildstæðri menntun barna- og unglunga
- Frístundastarf er vettvangur fyrir óformlegt nám á sviði félagslegrar og lýðræðislegrar þátttöku
- Þátttaka í frístundastarfi án aðgreiningar, í fjölbreytilegum hópi, færir börnum þekkingu sem þau geta yfirfært á samfélagið.
- Í frístundamiðstöðinni Þorpinu á Akranesi er áralöng reynsla af þróun faglegs frístundastarfs fyrir öll börn í samræmi við gildandi viðmið um gæði í frístundastarfi.

Frístundamiðstöðin Þorpið

- Vettvangur starfsemi [Þorpsins](#) er frítími og forvarnir og er megináherslan lögð á barna- og unglíngastarf.
- Markmið Þorpsins er að vera opin fyrir nýungum og breytingum í starfseminni á hverjum tíma.
- Mikilvægt er að mæta þörfum hvers og eins og miða starfsemina út frá þörfum samfélagsins hverju sinni.
- Í öllu starfi Þorpsins er gert ráð fyrir **margbreytileika mannlífsins** og hver og einn getur fengið hvatningu og stuðning við hæfi í sínu tómstundastarfi.

FRÍSTUNDAMIÐSTÖÐIN ÞORPIÐ HLÝTUR MÚRBRJÓTINN 2018

03.12.2018

HÁSKÓLI ÍSLANDS

Heiðrún og Ruth 2019

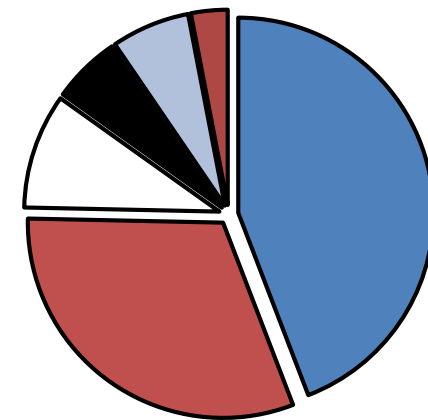
Hvað er frítími?

- Allur sá tími sem er eftir þegar atvinnu og skyldum er lokið og líkamlegum þörfum hefur verið mætt

(Leitner og Leitner, 2012).

- Hvað eigum við mikinn frítíma á ævinni?

■ Fritími   ■ Svefn   □ Vinna
■ Menntun   ■ Annað   ■ borða

Weisskopf, 1982

Frítími og lífsgæði

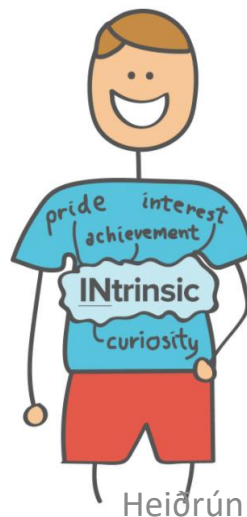
- Hvernig við nýtum frítímann okkar getur haft jákvæð eða neikvæð áhrif á lífsgæði, vellíðan, andlega og líkamlega heilsu, hamingju og lífsgleði
- Ath: frítímatengd vandamál – vandamál sem tengjast neikvæðri notkun á frítíma
  - drykkja, tölvu- og sjónvarpsfíkn, fíkniefnanotkun, ofbeldi, glæpir, misnotkun á samfélagsmiðlum, neteinelti o.fl.

Hvað eru tómstundir?

- **Leisure** - dregið af latneska hugtakinu *licere* – að vera frjáls/frelsi
- Skilningur Dattilo (2008) : frelsi til að taka þátt í athöfn „for it´s own sake“ - af innri hvatningu (*intrinsic motivation*).
- Athöfn, hegðun eða starfssemi sem á sér stað í frítíma.
- Skilyrði: að einstaklingurinn lítur svo á að um tómstundir er að ræða
- Athöfnin, hegðunin eða starfsemin þarf að vera frjálst val og hafa í för með sér ánægju og jákvæð áhrif
- Kjarni tómstunda felst í vellíðan og aukningu á lífsgæðum

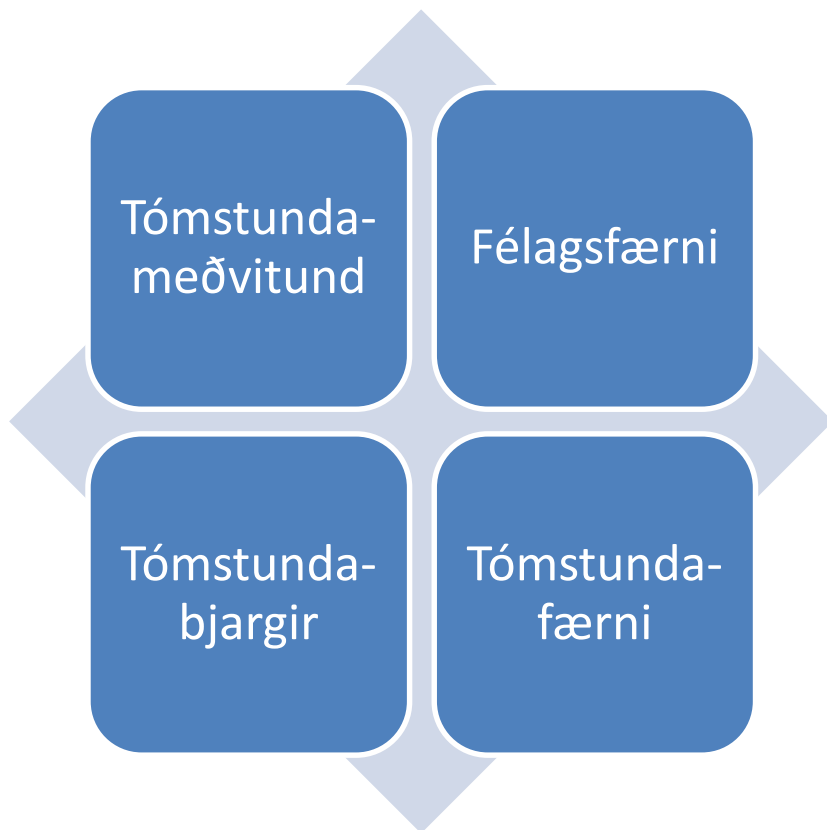

Heiðrún og Ruth 2019

Vanda Sigurgeirsdóttir, 2010.

Tómstunda-Menntun fyrir ALLA

- **Tómstundameðvitund:**
  - Að vita hvað er frítími, hvað eru tómstundir, af hverju það er mikilvægt að nýta frítímamann sinn á uppbyggilegan hátt
- **Félagsfærni:**
  - Að læra samskipta- og félagsfærni
- **Tómstundabjargir**
  - Að þekkja hvaða tómstundir eru í boði, hvaða bjargir höfum við?
- **Tómstundafærni:**
  - Sú færni sem tómstundin krefst.

Hlutverk frístundaheimila – gæðaviðmið

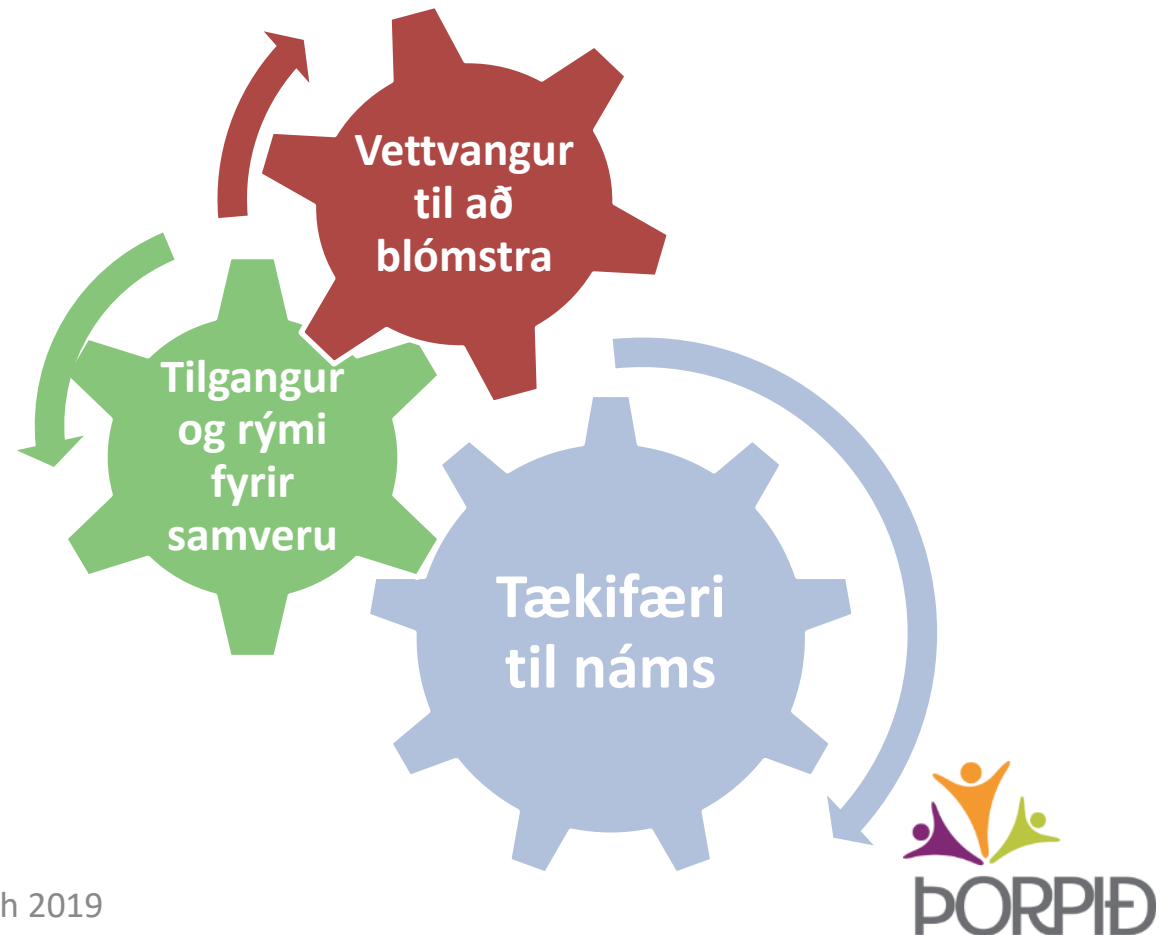
Markmið fyrir starf frístundaheimila

Börnin á frístundaheimilinu	1. Börnum líður vel og eru örugg, heilbrigð og glöð	2. Börnin hafa sterka sjálfmynd og félagsfærni
	3. Börnin eru virkir þátttakendur og hafa jöfn tækifæri til að hafa áhrif á starfið og aðstæður	4. Börnin eru áhugasöm um starfið og styrkur þeirra fær að njóta sín
Starfshættir og viðfangsefni	5. Virkt samstarf er við foreldra, skóla, íþrótt- og æskulýðsfélög og aðra í grenndarsamfélaginu	6. Starfsumhverfið er án aðgreiningar og einkennist af hlýju, öryggi og virðingu
	7. Viðfangsefnin eru fjölbreytt og skapandi og mótað af áhuga barna og þroska þeirra	8. Lýðræðislegir starfshættir, frumkvæði barna, val og frjáls leikur eru ríkjandi
Mannauður og faglegt starf	9. Sveitarfélag mótar stefnu um frístundaheimili og stuðlar að fagþróun starfsins	10. Uppeldismenntaður forstöðumaður stýrir starfseminni og veitir faglega forystu
	11. Starfsfólk er hæft og hefur frumkvæði að því að nýta áhugamál sín og þekkingu í starfi	12. Starfsfólk er jákvætt í samskiptum og kemur fram við öll börn af virðingu og umhyggju
Bjargir og skipulag	13. Skilvirk upplýsinga- og samskiptatækni styður við starfsemina á fjölbreyttan hátt	14. Starfsemin er skipulögð, opnunartími og dagskipulag eru sýnileg og kynnt börnum, foreldrum og helstu samstarfsaðilum
	15. Húsnæði og útileiksvæði eru örugg og taka mið af forsendum frístundastarfs, jöfnum tækifærum og ólíkum þörfum allra barna	16. Úrval af efniviði og búnaði er til staðar sem höfðar til mismunandi áhugasviðs barna og mætir þörfum þeirra óháð aldri og þroska

Mikilvægi tómsunda

- Tómsundur eru mikilvæg fyrir alla
- eru ómissandi hluti lífsins
- Eru mikilvæg þegar kemur að
þróun persónuleikans, mótun
sjálfs og sjálfsmýndar, þróun
sjálfsákvörðunarferni.
- Tómsundur eru tjáning lífsgæða,
félagslegrar viðurkenningar og
þátttöku

Félagsleg tengsl og vinátta

- Félagsleg tengsl eru kjarni inngildandi samfélags
- Ánægja af þátttöku í tómstundastarfi byggir oft á félagslegum tengslum – þau geta ráðið því hvort að haldið er áfram að sækja starfið
- Hvernig getum við skapað aðstæður sem hjálpa börnum að tengjast?
- Hvernig getum við hvatt þátttakendur til félagslegra samskipta?
- Hvernig getum við stutt við tengslamyndun (vináttu) þátttakenda?

Þátttaka í inngildandi tómstundum - ávinningur

Dattilo, 2012

Viðtöl við foreldra

„Það er mikilvægt að vera í blönduðum hópi. Það styrkir hana (barnið) félagslega. Eflir vinatengsl, hjálpar við að mynda tengsl.“

„Þorpið hefur haft góð áhrif á hennar (barnsins) félagslega stöðu, hún hefur styrkst mjög félagslega“.

„Hún (barnið) hefur markvisst sótt starfið (í Þorpinu), þegar frjáls leikur við jafnaldra er að minnka, þá er þetta góð leið til þess að halda tengslin“

„Hann (barnið) hefur gott af því að gerðar séu kröfur á hann félagslega“.

Ruth Jörgensdóttir Rauterberg, 2015

Félagsleg tengsl og vinátta - ávinningur

Hvað getum við gert:

- Bjóða upp á athafnir sem fela í sér samvinnu
- Auka tækifæri fyrir virka þátttöku
- Velja efnivið sem hvetur til samskipta/samveru
- Kenna félagsfærni
- Efla félagsleg tengsl

Tækifæri til þátttöku

- Tómstundastarf býður upp á mörg tækifæri til þátttöku.

Vettvangur
til að
blómstra

Í tómstundastarfi gefst tækifæri til þess að skapa vettvang, þar sem allir geta verið virkir þátttakendur og öðlast þar með sjálfstraust, sjálfsþekkingu og félagslega viðurkenningu. „Allir geta tekið þátt. Málið er bara að prófa“

Tilgangur
og rými
fyrir
samveru

Leiðin að meiri félagsfærni, auknum félagstengslum og meiri félagslegri þátttöku felst í því að skapa rými og tilgang fyrir *samveru* barna með margbreytilegan bakgrunn, ólíkar þarfir og fjölbreytta hæfileika, þar sem þau geta kynnst fjölbreytileika mannlífsins og öðlast ný sjónarhorn. „*Gaman er saman*“.

Tækifæri til
náms

Þátttaka í tómstundastarfi með margbreytilega hópum getur undirbúið börn og ungmenni undir það að takast á við áskoranir í samfélagi fyrir alla. Í gegnum virka þátttöku læra börn inn á grunnþætti lýðræðislegs samfélags.

HÁSKÓLI ÍSLANDS

Ruth Jörgensdóttir og Kolbrún Pálsdóttir, 2015

Heiðrún og Ruth 2019

Frítíminn skiptir máli

- Þátttaka er mikilvæg til þess að geta blómstrað í lífinu
- Frítíminn býður upp á kjörinn vettvang til þess að stuðla að aukinni þátttöku og auknum samskiptum milli fólks
  - Með því að taka þátt í tómstundastarfi þá getum við kynnst öðrum. Einnig geta aðrir fengið að kynnast okkur. Við getum kennt öðrum hvernig við erum og hvernig við gerum hlutina. Við getum lært af öðrum og séð hvaða leiðir þeir fara í sínu lífi. Þá á sér stað nám og við verðum öll klárari í að vera saman.

Ivar Hrafn, Ólafur Elías og Ruth, 2017
Grein í Þroskahjálpi

HÁSKÓLI ÍSLANDS

Heiðrún og Ruth 2019

Heimildir

Dattilo, J. (2008). *Leisure education programme planning: A systematic approach* (3. útgáfa). State College: Venture publishing, Inc.

Dattilo, J. (2012). *Inclusive leisure services*. Pennsylvania: Venture publishing, Inc.

Mennta- og menningarmálaráðuneytið. (2018). Frístundaheimili fyrir 6-9 ára börn, hlutverk, leiðarljós, markmið og viðmið. Tillögur starfshóps. Reykjavík: höfundur.

Ruth Jörgensdóttir Rauterberg, Ívar Hrafn Jónsson og Ólafur Elías Harðarson. (2017). Frítíminn skiptir máli! *Þroskahjálp* (1), 28-31.

Ruth Jörgensdóttir Rauterberg og Kolbrún Þ. Pálsdóttir. (2015). Þátttökurannsókn á tómstundastarfi: Leiðir til að skapa samvinnu- og námsferli í margbreytilegum barnahópi. *Sérarit Netlu* 2015b.

Vanda Sigurgeirsdóttir. (2014). Tómstundamenntun. *Uppeldi og menntun*, 23 (1), 91-97.

Vanda Sigurgeirsdóttir. (2010). Skilgreining á hugtakinu tómstundir. *Ráðstefnurit Netlu – Menntakvika* 2010.

